

Kas ajaloomälu on tõnts?

Sain üllatuse osaliseks, kui kuulsin, et tuleval nädalavahetusel avatakse Vinni alevikus mälestuskivi Heino Kallastele, kunagisele Vinni sovhoosi esimehele.

Kohalik rahvas vääriks küll tunnustust, kasvõi katsete eest nõukogude lahja supikausi servas tummisemat leent keeta, ent sovhoosi esimehega pole nii lihtne. Tema rahvaga hea läbisaamise versiooni juurde olen kuulnud küllalt ka seda, kuidas ta ohjeldamatult oma alluvaid söimas.

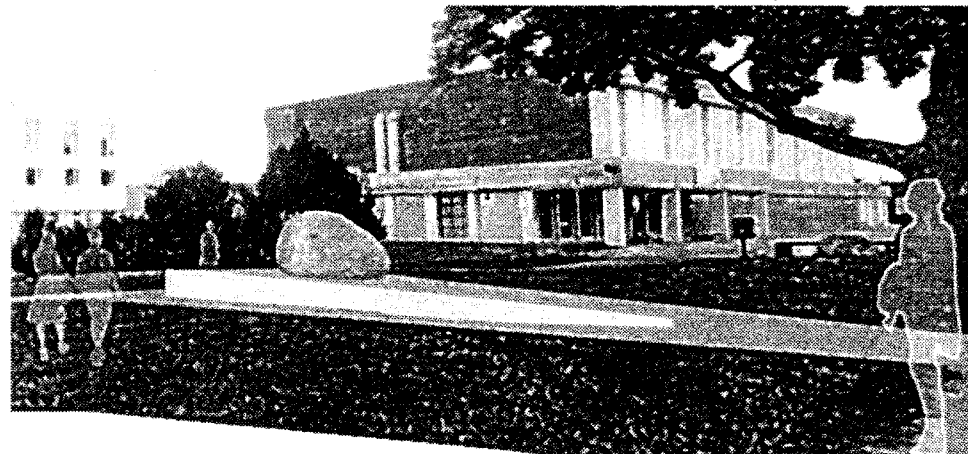
Kui Kallaste panus sovhoosi edendamisse jäägu tollaegsete töötajate ja ajaloolaste hinnata, siis mind panid uurimistööd tegema jutud tema hämarama poole kohta. Nagu vanasõna ütleb: “Kus suitsu, seal tuld.”

Tõepoolest – Heino Kallaste, varasema nimega Petrov astus 1941. aastal vabatahtlikult hävituspataljoni, kuhu ta läks Väike-Maarjast 17aastase koolipoisina. Hävituspataljonid olid jõhkramad Stalini mõrvaüksused, mida Vinni kandis nähti viimati Põhjasõja ajal. 1703. aastal põletasid Peeter I väepealiku Boris Šeremetjevi kõrilõikajad kõik Viru-Jaagupi kihelkonna külad ja sealset inimesed tapeti. Hävituspataljonlaste mõrvu uuris juba legendaarne Viru-Jaagupi kirikuõpetaja Madis Oviir, kelle eestvedamisel on püstitatud 21 mälestussammast nõukogude repressioonide ohvritele ja vabadussõja kangelastele. Olen kindel, et ta oleks valjuhäälselt Kallaste monumendi vastu häält tõstnud. Kas peale Oviiri lahkumist oleme ajaloomälu tõntsiks jäänud?

ANTI
POOLAMETS
ajaloolane

Kas ollakse ajaloo pantvangid ja vaid positiivset esile tõstes vaikitakse maha mustad teod?

ESKIS, TÕOTLUS

Samba püstitajad oleks võinud Kallaste eluloo tumedate laikude kohta võtta ekspertiisi Tartu ülikooli juristidelt ja ajaloolastelt. Sellist ekspertkomisjoni oleks sobinud juhtima endine kriminaalõiguse õppejõud ja riigikohtunik Herbert Lindmäe, kes on hävituspataljonidest kirjutanud üheksa raamatut. Tema “Suvesõda Virumaal” peaks hästi selgitama, mida hävituspataljonide mõrvamasin endast kujutas. Ilma pisarateta ei saa seda raamatut lugeda. Sellistes üksustes polnud võimalik viilida – kõik muutusid vere-töödes kaasosalisteks või täideviijateks.

Kallaste tumedad plekid ei piirdu sõjaajaga. Tema hingel on ka inimeste mäletamise järgi ühe poisi mõrv. Purjus peaga haa-

ranud ta kolleegi relvakapist revolvi ja tulistanud ulakust teinud poisikest selga. Kallaste kui tuntud partei- ja sovhoosijuht pesti sellest mõrvast puhtaks ja kaasosaline sai kogu koorma enda kraesse.

Kas ollakse ajaloo pantvangid ja vaid positiivset esile tõstes vaikitakse maha “sotsialistliku töö kangelaste” mustad teod? Kivi püstitamine on võrreldav sangariks kuulutamise-ga. Kas mees, kelle käed on verised, ikka väärrib aastal 2016 kivisse jäädvustamist? Kas ollakse kindlad, et selle samba peale ei hakka punast värvi valama need, kelle sugulasi Rakvere istrebitelnõi bataljoni nr 6 võitlejad okstraati mässisid või täägiga läbi tor-kasid? Mõelge ka ohvrite kannatuste peale.